

בס"ד. שיחת יום ה' ב' האזינו, וא"ו תשרי, ה'תשי"ג.

— לעסקני ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש, בחדרו הק' * —

בלתי מוגה

א. לכל לראש אביע את תודתי על טירחתכם לבוא לכאן.

ובהתאם להנהוג אצל בני¹ שבמשך חדשי אלול ותשרי מאחלים (אחד לחבירו) כתיבה וחתימה טובה — הנני מאחל לכם חתימה וגמר חתימה טובה, בטוב הנראה והנגלה.

"טוב" — אצל הקב"ה — יכול להיות גם באופן שהתוצאה תהי' טובה, היינו, שהתכלית של הדבר היא טוב; אבל, כיון שאצל בני-אדם נחשב כל יום לדבר בפני עצמו — הנני מאחל לכם, שבכל יום בפני עצמו תראו את הטוב שביום זה, כלומר, לא רק טוב מצד החשבון שיהי' מזה תוצאה טובה, כי אם, טוב הנראה והנגלה.²

ב. בני³ מקווים ובטוחים שבראש השנה העניק הקב"ה להם ולבני ביתם שנה טובה ומתוקה, בכל הפרטים, בני חיי ומזוני רויחי, בטוב הנראה והנגלה.

אבל, כיון שטוב אין לו שיעור ("צו גוט איז דאָך קיין שיעור ניטאָ") — נתן הקב"ה את הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, עשרת ימי תשובה, שע"י העבודה בימים אלו יכולים לפעול שביהכ"פ יתן הקב"ה יותר ועוד יותר, "מידו המלאה כו' והרחבה"⁴, בהתאם ליכלתו של הקב"ה.

מהי העבודה הדרושה בימים אלו? — על זה אנו אומרים במחזור⁵: "תשובה, תפלה וצדקה", שע"י ג' דברים אלו פועלים אצל הקב"ה שיתן מידו המלאה והרחבה.

ובהקדמה — שבהשקפה ראשונה נראה, שג' דברים אלו קיימים

(3) מכאן עד סוס"ו הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונרפס בלקו"ש ח"ב ע' 409 ואילך. — במהדורה זו ניתוספו עוד איזה מ"מ ע"י המו"ל.

(4) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(5) בפיוט "ונתנה תוקף" בתפלת ימים הנוראים.

(* בקשר עם ה"דינער" השנתי של ישיבות "תומכי תמימים" ליובאוויטש — ראה לקמן ס"ח.

(1) ראה מטה אפרים או"ח סתקפ"א ס"ט (מלקוטי מהרי"ל הל' ימים הנוראים).

(2) ראה גם תו"מ ח"ו ע' 125 ואילך. וש"נ.

גם אצל אוה"ע (להבדיל), שהרי גם אצלם ישנו המושג של "רעפענטענס" (תשובה), "פרייער" (תפלה), "טשאַריטי" (צדקה). אמנם, לאמיתתו של דבר, קיים הבדל גדול ומהותי בג' הדברים הנ"ל כפי שהם אצל בני"ו ועד — להבדיל — כפי שהם אצל אוה"ע. והבדל זה מתבטא גם בתיבות אלו עצמן: "תשובה, תפלה וצדקה".

ג. תשובה:

תרגומה המדויק של המלה "רעפענטענס" — בלשון הקודש הוא — "חרטה". אבל אצל בני"ו אין זה נקרא בשם "חרטה", כי אם, בשם "תשובה".

החילוק בין "חרטה" ל"תשובה" הוא הפכי:

"חרטה" מדגישה — דבר חדש. האדם מצטער על שעשה דבר לא טוב, או על שלא עשה דבר טוב, ורצונו להתנהג בדרך חדשה.

"תשובה" מדגישה — שיבה חזרה. יהודי הוא טוב בעצם, ורצונו לעשות טוב, אלא, שמסיבות שונות — שאינן באשמתו כלל, או באשמתו במקצת — עשה דבר לא טוב. אבל, בעצם הוא טוב.

וזהו תוכן הענין ד"תשובה" — שחוזר לשרשו ומקורו, לה"אני" הפנימי שלו ("צו זיין אינעווייניקסטן איך"), ומגלה את ה"אני" הפנימי שלו באופן שנעשה "בעל-הבית" בחייו.

ולכן ישנו ענין התשובה אצל כאו"א מישראל: גם אצל צדיק שייכת תשובה, כלומר, שתמיד שואף הוא להגיע אל ה"אני" הפנימי שלו ולגלותו. וגם אצל רשע שייכת עבודת התשובה, שכן, עד כמה שיהי' במצב ירוד, יש בכחו ובאפשרותו תמיד לעשות תשובה, כיון שאינו צריך ליצור דבר חדש, כי אם, רק לשוב אל ה"אני" הפנימי שלו.

ד. תפלה:

תרגומה המדויק של המלה "פרייער" — בלשון הקודש הוא — "בקשה". אבל אצל בני"ו אין הדבר נקרא בשם "בקשה", כי אם, בשם "תפלה".

החילוק בין "בקשה" ל"תפלה" גם הוא הפכי: "בקשה" פירושה תחינה, ו"תפלה" פירושה התחברות.⁸

(6) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב. (סה"ש תש"ב ע' 47).

(7) ראה קונטרס ביקור שיקאגא ע' 23 (8) ראה פרש"י ויצא ל, ת. תו"א ר"פ

"בקשה" מדגישה — שמבקש מהקב"ה שיתן, מלמעלה למטה, את החסר לו. וכאשר לא חסר לו דבר, או שאין לו רצון לדבר — לא שייכת בקשה. "תפלה" מדגישה — התחברות עם הקב"ה, מלמטה למעלה. וענין זה שייך אצל כולם ובכל עת.

כל יהודי יש לו נשמה הקשורה עם הקב"ה. אמנם, מצד זה שהנשמה ירדה לגוף ונתחברה אליו, מוכרחת הנשמה להתקשר עם ענינים גופניים, כגון אכילה, שתי' וכיו"ב, ובאותו זמן נחלשת התקשרותה עם הקב"ה. ולכן נקבעו זמנים מסויימים ביום לתפלה, כדי לחדש ולחזק את הקשר עם הקב"ה.

ולכן ישנו ענין התפלה — ובכל התוקף — גם אצל אלו שלא חסר להם שום דבר, כי, תפלה אינה רק תחינה ובקשה בלבד, אלא, עיקר ענין התפלה הוא — חידוש וריענון ("דער אָפּפּריש") התקשרות ודביקות האדם עם הקב"ה.

ה. צדקה:

תרגומה המדוייק של המלה "טשאַריטי" — בלשון הקודש הוא — "חסד". אבל אצל בני"אין הדבר נקרא בשם "חסד", כי אם, בשם "צדקה". החילוק בין "חסד" ל"צדקה" גם הוא הפכי:

"חסד" מדגיש — שהוא אדם טוב ("אָ גוטער מענטש"). כלומר: להזולת לא מגיע, והוא אינו מחוייב ליתן לו, אלא שמצד טובו נותן לו. לעומת זאת, "צדקה" — מדגישה את הצדק ("גערעכטיקייט") שבדבר. ובשני אופנים:

(א) הוא מחוייב לתת לזולתו. הוא יודע שאינו נותן את שלו; הקב"ה נתן לו מעות אלו בפקדון כדי שיתנם לזולתו¹⁰.

(ב) כיון שהוא זקוק שהקב"ה יתן לו, והרי הקב"ה בודאי אינו חייב לו דבר — צריך ומחוייב הוא לעשות "מדה כנגד מדה"¹¹, ליתן לזולתו, אף שאינו חייב לו. ועי"ז מעורר גם למעלה, שהקב"ה יתן לו יותר ממה שמגיע לו, כיון שגם הוא נתן לזולתו יותר מכחותיו.

10) ראה אוה"ח משפטים כב, ד. אלשיך משלי יח, טז. ראב"ע שם יט, יז. סה"מ קונטרסים ח"א קיט, א. ועוד.
11) לשון חז"ל — סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

תרומה (עט, סע"ד). אוה"ת להצ"צ ויחי שפ, א. תו"מ סה"מ שבט ע' צב הערה 92 ובשוה"ג שם. וש"נ.
9) ראה גם מו"נ ח"ג פנ"ג. הובא ונתבאר באוה"ת וירא צז, ב ואילך. ועוד.

ובפרט צדקה השייכת לרבים, וביחוד צדקה עבור מוסדות תורה, אשר, כל אחד מהמתחנכים במוסדות אלו מהוה יסוד בעתיד לבנין בית ישראל, ומורה-דרך בעתיד בסביבתו, הנה כאשר נותנים צדקה בשביל מוסדות כאלו, יכולים לבוא אל הקב"ה ולומר: אני נתתי יותר מכחותי בשביל ה"עסקים" שלך, כביכול, תן גם אתה יותר ממה שמגיע, בשביל הצרכים שלי.

ו. וזהו תוכנם של ג' הדברים — "תשובה, תפלה וצדקה" — שעל ידם פועלים שתהי' חתימה וגמר חתימה טובה:

כאשר שבים אל ה"אני" הפנימי (תשובה), מתחברים אל הקב"ה (תפלה), ונותנים צדקה באופן של "צדק" — אזי, נוסף על הטוב שנתן הקב"ה בר"ה, נותן ביוהכ"פ עוד יותר, שנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה.

ז. האמור לעיל (ס"ה) שהדרך לפעול שהקב"ה יתן וישפיע לאדם יותר ממה שמגיע לו היא ע"י נתינת צדקה בכלל, ובפרט נתינת צדקה עבור מוסדות התורה שמעמידים תלמידים שמאירים את כל העולם באור התורה — הוא בהדגשה יתירה כשמדובר אודות נתינת צדקה עבור המוסדות של תומכי תמימים ליובאוויטש:

מייסדי ישיבות תומכי תמימים — כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע וכ"ק מו"ח אדמו"ר¹² — הנהיגו שתלמידי הישיבה ילמדו תורת הנגלה ביחד עם תורת החסידות¹³, שלימוד זה (לימוד החסידות) מכניס חיות ושמחה בכללות התורה. זאת ועוד: מייסדי הישיבה השרישו ("האָבן איינגעוואַרצלט") בהתלמידים להפיץ את שיטותיהם והשקפותיהם גם בהסביבה שלהם, כך שעיי"ז מאירים הם את כל העולם.

ולכן, כאשר מאפשרים לישיבות תומכי תמימים לחנך את תלמידיהם באופן המתאים, כולל גם להכניס תלמידים חדשים לישיבה, אשר, כאו"א מתלמידים אלו יהי' נר מאיר בקהילה שלימה של יהודים — הרי עיי"ז מאירים ריבוי קהילות של בני"ע עיי' "נר מצוה ותורה אור"¹⁴, ומאור שבתורה, זוהי תורת החסידות¹⁵.

13) ראה שיחת נר חמישי דחנוכה תשי"ב (12) בהערה (לקו"ש ח"ב ע' 484. תו"מ ח"ד ע' 227). וראה גם תו"מ — רשימת היומן ע' שלה.

14) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה

15) ראה שיחת ליל שמח"ת תרנ"ט — נדפסה בהוספות לסה"מ תרנ"ט. ועוד. משלי ו, כג.

12) ראה שיחת נר חמישי דחנוכה תשי"ב (12) בהערה (לקו"ש ח"ב ע' 484. תו"מ ח"ד ע' 227). וראה גם תו"מ — רשימת היומן ע' שלה.

וכיון שזהו בודאי מ"עסקיו" של הקב"ה — הרי עי"ז יתן לו הקב"ה עבור עניניו שלו "מידו המלאה כו' והרחבה".

*

ח. [לאחרי שהרה"ג הרה"ח ר' שמרי" גורארי¹⁶ אמר לכ"ק אדמו"ר שליט"א שהבעלי-בתים רוצים לשמוע משהו בקשר לה"דינער"¹⁷ — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

אמרו חז"ל¹⁸: "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים חוץ מהוצאת שבתות והוצאת י"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה .. אם הוסיף מוסיפין לו", ועי"ז ניתוסף גם בחשבוננו הפרטי של האדם¹⁹.

ובמילא, כאשר מחליטים בימים אלו להוסיף בנתינת הצדקה, ובפרט אלה שיש להם גם המעלה ד"גבאי צדקה" שהיא גדולה יותר מהנתינה עצמה²⁰ — אזי מוסיף הקב"ה עוד יותר גם בהחשבון הפרטי שלהם²¹.

וכיון שבנוגע לעשיית נאמר "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב"²², היינו, שבימים אלו הקב"ה הוא קרוב לכאו"א מישראל — הרי זה הזמן ("דער סיזען") המתאים שכאו"א יתעורר בעצמו להוסיף בנתינת הצדקה, וכן לעורר את חבריו בזה, אשר, עי"ז יוסיף הקב"ה עוד יותר בהחשבון הפרטי שלהם.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ברכת הצלחה, ושנה טובה ומתוקה.

●

ש"פ שמות, מבה"ח שבט ס"כ (לקמן ס"ע 285 ואילך).

18) ביצה טז, רע"א.

19) ראה פי' הרי"ף ועץ יוסף לעי" שם.

20) ראה ב"ב ח, ב. ט, א. רמב"ם הל'

מתנות עניים פ"י ה"ו. טושו"ע י"ד סרמ"ט ס"ה.

21) חסר קצת (המו"ל).

22) ישעי' נה, ו. וראה ר"ה יח, א. וש"נ.

ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובפי' קה"ע שם. המשך תער"ב ח"ג ע' א'שכב. סה"מ תרפ"ט ע' 176. וש"נ.

16) יו"ר ועד הפועל מרכז הישיבות תו"ת ליובאוויטש (המו"ל).

17) לטובת ישיבות תו"ת, ביום ראשון לפרשת בא, שני בשבט. וראה גם המכתבים לחגיגה זו שנדפסו באג"ק ח"ז ס"ע סד ואילך. חכ"א ס"ע קעז ואילך. שיחות יום ג' פ' וישב, כ"א כסלו (לקמן ע' 227 ואילך).